

Türkiye'nin Yakın Tarihini Aydınlatan Süreli Yayınlar

Akis Dergisi: "Haftalık aktüalite mecmuasıdır." Derginin imtiyaz sahibi, başyazarı ve İsmet İnönü'nün damadı Metin Toker, "Yurtta Olup Bitenler" adlı köşesinde gündemdeki gelişmeleri değerlendirdi. Teknik sekreterliğini Cüneyt Arcayürek'in yaptığı dergide, sürekli başlıklar "Dünyada Olup Bitenler", "İktisadi ve Mali Sahada", "Kadın", "Sanat Dünyasında", "Spor", "Tarım", "Kitaplar", "Sosyal Hayat", "Belediyecilik", "Kültür", "Fen"di ve bu başlıklar altında kalabalık bir yazar kadrosunun haber ve fikir yazıları yayımlandı: Bülent Ecevit, Sunullah Arısoy, Seyfi Kurtbek, Avni Başman, Esad Eğilmez, Namık Zeki Aral, Türkan Baydar, Muammer Alakant, Ömer Sami Coşar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Muhsin Ete, Erdoğan Meto, Faik Ahmet Barutçu, Hasan Refik Ertuğ, Şinasi Berker, Jale Candan, Yusuf Ziya, Feyyaz Tokar...

Koleksiyonumuzda, 1954-1962 yılları arasındaki sayıları mevcut olan dergide, çok partili hayata geçiş sonrasındaki gelişmeler, iktidar partisi Demokrat Parti ve muhalefetteki Cumhuriyet Halk Partisi ile çeşitli basın yayın organları arasındaki görüş ayrılıkları, tartışmalar ve siyasi mücadeleler; Yassıada duruşmaları, anayasa tartışmalarının yanı sıra 6-7 Eylül olayları, 147'liler gibi belirli konulara dair yazı dizileri ve iç ve dış siyasete dair detaylı analizler de bulmak mümkün.

Yön: Doğan Avcıoğlu'nun sahibi olduğu gazete, "haftalık fikir ve sanat gazetesidir." Koleksiyonumuzda, 1962'de yayımlanmaya başlanmış olan *Yön*'ün, 1962-1967 yılları arasındaki sayıları bulunuyor. Gazetenin yazar kadrosu dönemin ileri gelen yazarlarından oluşuyordu : Mümtaz Soysal, Çetin Altan, Nail Güreli, Sadun Aren, Haluk Ulman, Nimet Arzık, Kenan Bulutoğlu, Ali Gevgilili, Turan Güneş, Aziz Nesin, Örsan Öymen, İlhan Selçuk, Tonguç Yaşar, Taner Timur, Abdi İpekçi, Suat Yalaz, Şevket Süreyya Aydemir, Türkkaya Ataöv, Halim Köylü, Yaşar Kemal, Azra Erhat, Muammer Aksoy. Yayımlanmaya başladığı ilk yıllarda Mete Tunçay'ın Londra muhabirliği görevini yürüttüğü gazetede, Asım Bezirci, Samim Kocagöz, Gülten Kazgan, Hüseyin Korkmazgil, Erol Temelkuran, Erdoğan Alkan, İdris Küçükömer, İlhami Soysal, Behice Boran, Atilla İlhan, İlhan Tekeli, Ceyhun Atuf Kanus ve Uğur Mumcu gibi yazarlar da zaman zaman yazılarıyla katkıda bulundu.

Ağırlıklı olarak devletçilik, milliyetçilik, sosyalizm gibi kavramların işlendiği fikir yazılarından oluşan gazetede, işçi-emekçi sınıfının sorunları, sendikalar; topraksız köylüler, toprak reformu ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da ağalık sistemi; gençliğin sorunları, eğitim sistemi, üniversiteler, Türkiye'de bilim, eğitimci örgütlenmeleri; sendikalar, dış politika gibi konuların yanı sıra cinsellik, toplumsal cinsiyet, kadın sorunları ve hakları gibi temaların sıklıkla işlendiği gözlemlenir. "Bakış" adlı baş köşede Doğan Avcıoğlu, Mümtaz Soysal ve Sadun Aren gündemdeki siyasi, toplumsal ve ekonomik gelişmeleri değerlendirdi. Sadun Aren'in "Devletçilik"; Taner Timur'un "Rejimin Gizli Hastalıkları"; Nimet Arzık'ın "Sâkit Olmayanların İçyüzü 1940-1950", Niyazi Berkes'in "200 Yıldır Neden Bocalıyoruz?" ve "Az Gelişmişliğin Tarihsel Nedenleri" başlıklı yazı dizileri, hem dönemin gelişmelerine dair içerdikleri bilgiler hem de bu gelişmelerin yorumlanma biçimi açısından dikkat çekicidir. Ayrıca Tahir Alangu kitap incelemeleri ve edebiyat yazılarıyla; Nijat Özön film incelemeleri ve sinema üzerine değerlendirmeleriyle, Memet Fuat, Selahattin Hilav ve Baykan Sezer sanat yazılarıyla gazetede yer aldı. Geçtiğimiz günlerde kaybettiğimiz karikatürist Turhan Selçuk'un dönemin gelişmelerini çizgileriyle betimlediği gazetenin sayfalarında, Bertnard Russel, Roger Garaudy, Jean-Paul Sartre ve Bertolt Brecht gibi yazarların öykü, felsefe yazısı ve şiirlerinin çevirilerini de bulmak mümkün.

Dünya Sorunları: TRT Dış Haberler Müdürlüğü Tercüme Servisi'nin, dünya gündeminde yer alan belli başlı sorunlar hakkında, yazılı ya da sözlü çeşitli yabancı kaynaklarda yer alan bilgileri derleyip Türkçe'ye çevirerek dosyalar halinde sundukları bir yayındır. Servis, *Life*, *Problems of Communism*, *Peking Review*, *Le Monde*, *Le Monde Diplomatique*, *Documentation Française*, *The New York Review of Books*, *Die Welt* gibi dış kaynaklı gazete ve dergilerde yayımlanan haber ve makaleler başta olmak üzere, Harvard ve Chicago gibi ileri gelen üniversitelerin yayınevlerinden çıkan akademik eserlerden, ayrıca bildiriler, bültenler, raporlar, radyo programları gibi kaynaklardan faydalandı. Koleksiyonumuzda 1969-1970 yılları arasındaki sayıları mevcut olan dergide, Amerika'nın naya insan göndermesinden Türk

devrimine Türkiye'de siyasi bürokrasiden Kürt tarihine; emperyalizm ve üçüncü dünya ülkelerinden çevre sorunlarına kadar çok çeşitli alanlarda döneme dair bilgiler bulmak mümkün.

Ürün: İstanbul merkezli, "sosyalist dergi"dir. Sahibi ve baş yazarı Ural Ateşer, yazı işleri müdürü Selçuk Uzun'dur. 1970'li yılların koşulları içerisinde resmi olarak var olamayan Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP) yayın organı ve propaganda aracı niteliğindeki dergide, TKP Merkez Kurulu Genel Sekreteri İ. Bilen'in açıklama ve görüşlerine, ayrıca diğer ülkelerdeki komünist parti ve örgütlenmelerle yazışmalarına geniş ölçüde yer verildi. Koleksiyonumuzda 1976-1979 sayıları mevcut olan derginin yazar kadrosu, Fikret Çakıroğlu, Yılmaz Özgen, Atos Fava, Ergun Ergül, İsmet Barlas, İhsan Saran, Metin Çetinoğlu, Muzaffer Kutlusoy, İbrahim Akın, Oktay Kayabaşı, İlhan Erkoç, Hüseyin Ersavaş, Reşat Yalçın, Temel Saatçioğlu, Cezmi Tuna, Kadri Şimşek, Turgut Akdağ, Selami Özer, Kerim Aksu, Ahmet Araklıoğlu'ndan oluşuyordu. Nazım Hikmet ve Barış Pirhasan da

zaman zaman yazılarıyla katkı sağladı. Dünya çapındaki gelişmelerin Sovyetler Birliği Haber Ajansı'ndan (TASS) geçilen bilgilerle haberleştirildiği dergi, Türkiye işçi sınıfının örgütlenmesi, eylem stratejileri, teorik Marksizm tartışmaları, sendikalar konularına yoğunlaştı, TKP bildirimleri ve partililerin sisteme dair eleştirilerini içeren makalelere yer verdi.

Yürüyüş: "Bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm için" sloganıyla yayımlanan, "haftalık siyasi haber ve yorum dergisidir." Sahibi Nihat Sargın, sorumlu yönetmeni Taner Tuncel, teknik sekreteri Uğur Okman'dır. 12 Nisan 1975'de Demirel başkanlığındaki Adalet Partisi ile Milli Selamet Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ve bağımsız milletvekillerinden oluşan, sonradan Milli Cephe olarak anılacak bir koalisyon hükümetinin kurulmasından hemen sonra, 15 Nisan 1975'te yayımlanmaya başlanan dergi, bu çalkantılı döneme muhalif bir tavırla tanıklık etti. Koleksiyonumuzda 1975-1976 yılları arasındaki sayıları mevcut olan Ankara merkezli *Yürüyüş*'ün yazar kadrosu oldukça genişti : Behice Boran, Aziz Nesin, Kemal Sülker, İlhan Akalın, Metin Çulhaoğlu, Yalçın Küçük, Özcan Kesgeç, Can Açıkgöz, Orhan Kurmuş, Erşen Sansal, Zeki Kılıç,

Mehmet Aközer, Mahmut Tali Öngören, Hüseyin Baş, Cem Eroğlu, Adalet Ağaoğlu, Ali Habip Özgentürk, Nermin Aksın, Nuri Yıldırım, Ali Metin, Vecdi Sayar, Alpaslan Işıklı, Osman Saffet Arolat, Mesut Odman, Yavuz Çizmeci. Dünya ülkelerindeki sosyalist hareketler ve örgütlenmelerle ilgili haberlerin bulunabileceği dergide, Artun Ünsal, Hulki Aktunç ve Hilmi Yavuz da kültür sanat üzerine yazılarıyla, Turhan Selçuk, Tan Oral ve Nezih Danyal çizgileriyle gazetede yer aldı. Türkiye'nin önemli bir dönemine ışık tutan dergi, 12 Mart 1971 darbesinin kapattığı Türkiye İşçi Partisi'nin, Behice Boran önderliğinde yeniden kuruluşu çalışmalarıyla ilgili tarihsel kaynak olmak açısından önemlidir.

Hayat Mecmuası: İlk sayısı 6 Nisan 1956'ya ait olan İstanbul merkezli dergi, içerik açısından getirdiği yeniliklerle, Türkiye basın tarihi açısından bir dönüm noktası oldu; Hollywood sosyetesinden Türkiye'deki cemiyet hayatına, yerli ve yabancı film aktristleri, ses sanatçıları, güzellik kraliçeleri, modeller ve tanınmış iş sahiplerinin özel hayatlarına dair magazin haberleriyle, siyasi haberlerin, tarihsel yazı dizilerinin ve edebi eserlerin tefrikalarının bir arada yayımlandığı bir dergi olması açısından yayımlandığı döneme

damgasını vurdu. Koleksiyonumuzda, Türkiye siyasi tarihi açısından oldukça önemli olan geniş bir dönemi kapsayan ve 1956-1972 yılları arasındaki sayıları mevcut bulunan derginin, sahibi Şevket Rado, yazı işleri müdürü Hikmet Feridun Es idi. Nezihe Araz, "40 Pencereyi Konak" köşesinde, ilk köylü kadın

mebus Satı Kadın'dan, o dönemde de geçerliğini sürdüren Yörüklerle, Anadolu'nun dört bir yanında olup bitenler hakkında ilgi çekici ve bilgilendirici yazı dizileri hazırladı. Hikmet Feridun Es ve Şevket Rado, dünyanın çeşitli ülkelerine yaptıkları gezilerde edindikleri izlenimleri, bu ülkelerin coğrafyaları, tarihleri ve kültürleri hakkındaki bilgilerle harmanladıkları belgesel niteliğinde makaleler yazdı. Ayrıca, bu alanda Ümitvar Kardeşler'in, bizzat gözlemledikleri ve bir süre aralarında buldukları Amazon yerlilerini anlattıkları "Kafatası Avcıları" başlıklı yazı dizisi de dikkat çekicidir. Halikarnas Balıkcısı'nın kısa yazılarına da rastlanan dergide, Çağatay Uluçay, Naşit Hakkı Uluğ, Mithat Sertoğlu ve Yılmaz Öztuna, Osmanlı tarihinin dönemleri, Milli Mücadele dönemi ve Cumhuriyet'in ilk yılları hakkında, çoğunlukla popüler tarih olarak değerlendirilebilecek makaleler yazdı. Ayrıca Rakım Çalapala, Semiral Bilbaşar, Hans-Jo Schmoll, Firuz Aşkın, Suavi Sonar, Rıdvan Tezel, Semiha Es, Halil Dikmen, Turgut Etingü, Nahit Mentеше gibi isimler yazar kadrosuna dahildi. Çeşitli yabancı yazarlardan çok sayıda hikaye ve makale, gazete sayfalarında, Adnan Erim, Süreyya Berkem, Perihan Bozkurt, Vahdet Gültekin, Sadun Altuna, Meral Gaspıralı gibi isimlerin çevirileri şeklinde yer aldı. Refik Halit Karay'ın "Karlı Dağdaki Ateş", Halide Edip Adıvar'ın "Akile Hanım Sokağı" ve "Kızıl Hançerler", Kerime Nadir'in "Sisli Hatıralar" gibi romanları tefrika edildi; fotoromanlar yayınlandı.

